

MODALITĂȚI DE STIMULARE A CURIOSITĂȚII COPIILOR PENTRU EXPLORAREA MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR

Stela GÎNJU, dr., conf. univ.

Summary

In this article, the author describes the importance of curiosity as a primary form of motivation. There is presented the definition and the typology, as they were made by various scientists. There is also described the ontogenesis of the curiosity. There are proposed some methods of stimulation of the children's curiosity for exploring the environment: experiences, studies, models.

Curiozitatea este forma primară a motivației care stă la baza învățării și este definită ca o particularitate interactivă a unei [ființe](#) prin care își explorează spontan ambianța și caută schimbări în structura sau dinamica acesteia [7]. Probabil, majoritatea viețuitoarelor sunt curioase pentru a supraviețui, dar omul a ridicat curiozitatea la rang de calitate fundamentală și o pune la baza tuturor conexiunilor și implicărilor proprii.

Dupa J.S. Bruner, curiozitatea este o reacție la nesiguranță și ambiguitate. O sarcină rutinieră nu invită la o investigație. O alta, care e prea incertă, poate provoca tulburare și neliniște, ceea ce duce la reducerea explorării [3, p. 57-58].

Berlyne D.E. vorbește de o curiozitate perceptivă și de o curiozitate „epistemica”. Curiozitatea perceptivă constă în răspunsurile la proprietățile percepute ale stimulului, care înseamnă compararea informației din surse diferite. Curiozitatea perceptivă o întâlnim și la animale, pe când curiozitatea *epistemica* este specifică doar individului uman. Ea constă în comportamentul orientat spre achiziția de cunoștințe, comportament întărit de această achiziție [2]. La baza curiozității epistemice vom găsi un conflict, dar unul intern, un conflict conceptual, între tendințe de răspuns simbolice, determinate de o situație stimul. „Conflictul, care și în acest caz exprimă un grad ridicat de incertitudine, scade treptat pe măsura ce se găsesc soluții, se dobândesc cunoștințe” [8, 270]. Rezultatul curiozității epistemice este plăcerea, satisfacția, dar niciodată pierderea totală a tensiunii.

Ansobel și Robinson definesc curiozitatea „ca un impuls cognitiv”, reprezentând motivul fundamental care declanșează, susține și orientează activitatea de cunoaștere a copilului [1].

Curiozitatea umană are trei mari direcții de manifestare: curiozitatea de sine, curiozitatea cu privire la personalitatea și scopurile semenilor și curiozitatea orientată către investigarea realului.

Curiozitatea de sine duce la cunoașterea eu-lui și la căutarea tuturor plăcerilor pe care individul le poate oferi sie.

Curiozitatea socială generează spațiul social al mulțimii influențelor și dependențelor care definesc rețeaua socializantă a umanului. Acest tip de curiozitate provoacă relațiile lucrative și afective, ea declanșează iubirile, repulsiile și alte atracții sau respingeri care asortează agregatul sociointeractiv.

Curiozitatea orientată spre investigarea mediului este cea mai bogată în rezultate surprinzătoare, interesante și utile.

Curiozitatea se manifestă prin intermediul comportamentului reflex-neconștient de orientare-investigare (explorare). Acest comportament este cu atât mai frecvent și mai complex, cu cât organismul animal se studiază pe o treaptă mai înaltă a dezvoltării filogenetice. Curiozitatea acționează ca un impuls intern și determină individul să caute noul. Curiozitatea se manifestă de la o vârstă timpurie și cel mai puternic în perioada copilăriei și adolescenței. În această perioadă a vieții sale, individul tinde să cunoască, să descopere cât mai multe. Dacă motivele curiozității sunt satisfăcute, evitând fenomenele de plictiseală și saturație, ele se structurează ca interese și trebuințe intrinseci de cunoaștere [5].

„Instinctul curiozității” poate fi observat la copil, începând cu 3-4 săptămâni, care se exprimă prin intermediul „reflexului de orientare” sau „ce se intampla” (**Pavlov**). Copilul întoarce ochii, apoi capul, în direcția din care se aude vocea mamei sale sau de unde acționează excitanți mai puternici: zgomotul, lumina etc. După vârsta de două luni, copilul va acorda din ce în ce mai multă atenție lumii din jurul său. La șase luni va folosi mâinile pentru a apuca și a-si apropia obiectele și pentru a le „examina” cu minuțiozitate. După vârsta de un an, atunci când copilul deja umblă în picioare, își va folosi din plin aparatul locomotor în vederea explorării spațiului, trebuința pe care și-o satisface „colindând” camera în care stă și chiar “împrejurimile”, dacă are acces, apucând tot ce-i cade în mână, desfășurând sau spărgând (ceea ce nu se poate desface), spre disperarea adulților. Mai târziu, când copilul va putea folosi **limbajul verbal** ca mijloc de comunicare, nevoia de cunoaștere va dobândi noi forme de exprimare. Este perioada în care copilul își satisface această trebuință adresând întrebări adulților (vârsta decelușilor) [9]. De altfel, întreaga viață este însoțită de acest „reflex de orientare”, de la primele reacții emoționale („reflexul de înviore”, care se manifestă la vederea mamei), pînă la cunoașterea mediului ambiant prin explorare motorie sau, mai târziu prin investigații științifice.

Din cele menționate mai sus reiese că întreaga viață psihică, în dezvoltarea ei, este condiționată de acest impuls – **curiozitatea** – care acționează asupra

dezvoltării acuității simțurilor, a spiritului de observație, a memoriei, a reprezentarilor, a atenției, a imaginației, etc.

Lipsa curiozității la copii ar trebui să ne îngrijoreze, căci acest lucru poate să denote timiditate, teama bolnavicioasă de nou, de adaptare în societate, de integrare. Pentru a evita acest lucru curiozitatea trebuie stimulată. Printre modalitățile de stimulare a curiozității copiilor pentru explorarea mediului înconjurător putem menționa diverse metode: observarea, experimental, experiența, modelarea, investigația - toate fiind metode practice [6]. Surpriza și neobișnuitul sunt stimulenții principali ai curiozității.

În realizarea activităților de investigare-explorare se disting trei etape:

1) presupunerea (analiza unei situații-problemă, pentru a presupune ce se poate întâmpla);

2) observarea (descrierea a tot ce s-a observat);

3) explicarea (analiza relației dintre presupunere și observare).

Orice obiect din natură poate fi un stimul pentru curiozitatea copilului. De exemplu, ne putem apropia cu copilul de un trunchi de copac, care poate să ne povestească foarte multe.

Activitate investigational-practică „Trunchiul de copac”

Metoda: observarea

Locul desfășurării- terenul grădiniței de copii

Forma de organizare a instruirii- plimbare

Situația –problemă	Observarea asupra trunchiului de copac	Explicarea
Ce ne poate povesti trunchiul unui copac?	Prezența inelelor	Numărul inelelor trunchiului de copac ne va spune câți ani are copacul. Numărarea se va face de la exterior spre interior
	Identificarea lemnului de culoare mai deschisă și mai închisă	Lemnul întunecat- iarna; lemn deschis-vară
	Inelele sînt de grosime diferită	Inele înguste – lipsă de umiditate, soare; an secetos; poate fi umbrat de alți copaci, clădiri, etc.

Activitate investigational-practică „De ce păsările acvatice nu se umezesc în apă? ”

Metoda: experiment

Locul desfășurării- grupa de copii

Forma de organizare a instruirii- activitate integrate

Situația –problemă	Observarea asupra penelor păsărilor acvatice	Explicarea
De ce păsările acvatice nu se umezesc în apă?	Penele introduce în apă nu se udă	Penele sînt acoperite cu un strat de grăsime
	Penele introduse în apă cu săpun se udă	Săpunul sau alt detergent dizolvă grăsimea.

Activitate investigational-practică „Importanța rîmelor ”

Metoda: experiență

Locul desfășurării- grupa de copii, mediu natural

Forma de organizare a instruirii- activitate integrate, activități liber alese

Situația –problemă	Observarea asupra rîmelor introduse într-un borcan cu cernoziom, nisip, frunze	Explicarea
Ce folos aduc rîmele?	Straturile sînt bine vizibile	Rîmele încă nu și-au început activitatea de afinare a solului
	Straturile încep să se amestece și peste cîteva zile nu mai sînt vizibile	Rîmele au rolul de a afîna solul.

Întreaga cunoaștere fenomenală se poate pune pe doi piloni fundamentali, anume criteriul supraviețuirii și curiozitatea.

Bibliografie

1. Ausubel, D.P., Robinson, F.G., *Invatarea in scoala. O introducere in psihologia pedagogica*, Editura Didactica si Pedagogica, București, 1981.
2. Berlyne, D.E., *Conflict, Arousal and Curiosity*, McGraw-Hill, London, 1965.
3. Bruner, J.S., *Pentru o teorie a instruirii*, Editura Didactică și Pedagogica, București, 1970.
4. Cerghit, I., *Metode de invatamant*, Editura Didactica si Pedagogica, București, 1980.

5. Golu, M., *Fundamentele psihologiei*. Editura Fundația României de mîine, București, 2000.
6. Gînju, S., Haheu, E., Carabet, N., *Activități investigațional-practice de cunoaștere a mediului*, Goromond-SRL, Chișinău, 2013.
7. Popescu-Neveanu, P., *Dictionar de psihologie*, Editura Albatros, București, 1978.
8. Rosca, Al., *Metodologie si tehnici experimentale în psihologie*, Editura Stiintifica, București, 1971.
9. <http://www.universdecopil.ro/curiozitatea-la-copiii-mici-si-prima-manifestare-a-curiozitatii.html>, accesat pe 13 .03.2015